

Sanningen om växthusbråket

Vd-legenderna Lars Bern och Per-Olof Eriksson skapar ramaskri med sin attack på växthushypotesen. Vi granskar årets mest infekterade debatt i näringslivet.

<http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article508034.ece>

Ett par tunga representanter för näringslivet har de senaste veckorna gett sig in i klimatdebatten och ifrågasatt den så kallade växthushypotes som för något år sedan presenterades av IPCC, FN:s klimatpanel. Hypotesen säger att människan mycket sannolikt, till mer än 90 procent, genom utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser, dels orsakat den största delen av den uppvärmning på cirka 0,5 grader som jorden upplevt de senaste 50 åren, dels kommer att orsaka en fortsatt uppvärmning de kommande åren.

IPCC:s bästa gissning för de närmaste 100 åren är att ökningen blir 3 grader, men det kan bli större och mindre. En ökning med maximalt 2 grader anses var gränsen för vad jorden tål, vilket innebär att det, om hypotesen stämmer, är bråttom med åtgärder.

Lars Bern och Per-Olof Eriksson underkänner nu i ett antal debattinlägg och uttalanden hypotesen. Bern ifrågasätter de matematiska modellerna bakom och metoden att rekonstruera historiska temperaturdata. Eriksson underkänner också modellerna och menar att man måste göra så många antaganden att det går att bevisa vad man vill.

”En politik som bygger på växthushypotesens kvicksand kommer att runiera oss, och då blir situationen för världens fattiga ännu värre”, dundrade Lars Bern i en debattartikel i Svd den 18 november.

”Nu är jag ännu säkrare på att klimathotet är en bluff”, löd rubriken på Erikssons debattinlägg i DI den 16 januari.

Lars Bern håller visserligen med om första ledet av hypotesen, att människan hittills orsakat den stigande halten av koldioxid genom användning av fossila bränslen och skövling av regnskog. Men han ifrågasätter om de måttliga förändringarna hittills av koldioxiden i atmosfären ger stöd för de framtidsscenario som IPCC målat upp.

Eriksson är mer kategorisk och anser att det saknas bevis för att vi åstadkommit en galopperande uppvärmning. Han efterlyser mer forskning för att förstå vad som orsakar växlingar i jordens klimat och hur vi kan anpassa oss.

Inläggen bemöttes av några enstaka svar från forskare och politiker, men ignorerades i stort av etablissemang. Men bland en del av allmänheten, på internet, har debatten gått varm.

PO Erikssons debattinlägg fick till exempel hisnande 805 kommentarer på fem dagar. På ett flertal bloggar och debattsajter är Bern och Eriksson hjältar–sanningssägare som vågar stå upp mot ett politiskt korrekt etablissemang.

Oavsett vad man tycker i frågan, är det inga lättviktare som ger sig på växthushypotesen. Lars Bern, 67 år, har sysslat med miljörelaterade frågor i hela sitt yrkesverksamma liv. Han är teknologie doktor i teknisk fysik, började med metanolutveckling på Volvo, har varit vd för Ångpanneföreningen, miljöinstitutet IVL och Incentive samt vice vd på ABB Fläkt. Han var med och startade miljöorganisationen Det Naturliga Steget.

Per-Olof Eriksson, 71 år, är också fysiker (civilingenjör, teknisk fysik, Chalmers) och har varit framgångsrik vd först för Seco Tools i åtta år sedan på Sandvik i elva år. Han har haft posten som styrelseordförande i bland annat Svenska Kraftnät i nio år och suttit i styrelserna för Volvo, Skanska, Handelsbanken, SSAB, Assa Abloy med flera. Nu sitter han i börsbolagen Biotage och Öresund samt en rad mindre företag.

Att båda är utbildade fysiker är nog ingen tillfällighet. Bland skeptikerna är påfallande många fysiker. Även geologer är rikligt företrädna i denna skara. Sannolikt beror det på att fysiker är vana vid modellarbete, medan geologer har erfarenhet av att se jordens utveckling under mycket långa perioder. Men bland skeptikerna finns också kemister, matematiker och andra naturvetare.

Vad ska man då tro om Berns och Erikssons utspel? Finns det verkligen skäl att ifrågasätta IPCC:s växthushypotes – den som blivit närmast en sanning för större delen av världens regeringar.

Att det nu blir en debatt kring växthushypotesen beror framför allt på en sak: att sambandet mellan utsläppen av koldioxid, den viktigaste växthusgasen, och ökningen av medeltemperaturen på jorden inte verkar lika klart som tidigare.

Under 2000-talet har utsläppen av koldioxid ökat med 3-4 procent per år, medan temperaturstegringen tycks av stannat av. 2008 blev det kallaste året sedan år 2000 och i nivå med åren 1997 och 1995. Samtidigt har bara nio år varit varmare, mätt från 1850. Så det är alldeles för tidigare att spekulera i något trendbrott. Perioden 2000-2008 var för övrigt 0,2 grader varmare än genomsnittet under 1990-talet.

Skeptikerna anser att avmattningen visar att modellerna inte fungerar. Men det finns samtidigt en rimlig förklaring till att 2008 blev så kall, nämligen den avkylande havsströmmen La Niña i Stilla Havet. På motsvarande blev 1998 ovanligt varmt, fortfarande det varmaste året någonsin. Den gången var den värmande havsströmmen El Niño verksam i samma ocean.

Det kommer alltid att finnas frågetecken kring växthushypotesen. Fortsätter avmattningen kommer fler att ifrågasätta hypotesen. Den största osäkerheten gäller molnen, som har en komplicerad roll. De påverkar både den inkommande solstrålningen och den utgående infraröda strålningen och har en avgörande betydelse för den totala växthuseffekten.

Klimatsystemet kommer aldrig att bli en fråga enbart för vetenskapen. Klimatförändringar, både de naturliga och de som människan orsakar, har diskuterats i alla tider. Vi har alltid varit medvetna om klimatvariationerna och handlat olika, beroende på tidsandan. Ofta har vi sett dem som ödesbestämda. Ibland har vi försökt få ett bättre klimat, för att kunna odla olika grödor, genom att vända floder och hugga ner skog, mestadels med förödande resultat.

Det kommer alltid att finnas en stor osäkerhet kring klimatet på grund av att systemet är så dynamiskt och komplext. Ingen forskare behärskar mer än en del av helheten. Den rådande växthushypotesen kommer därför alltid att utsättas för kritik. Forskarna kommer aldrig att bli helt ense, vilket heller inte är önskvärt eftersom all forskning då skulle stanna av. Finns det någon anledning att lyssna på skeptikerna?

De flesta skeptiker har ingen alternativ hypotes, som vunnit någon större anslutning. Därför finns det goda skäl att vara skeptiskt till skeptikerna. Det finns trots allt en anledning till att

växthushypotesen anses vara rimlig av så många. IPCC, som inte bedriver någon egen forskning, utvärderar de vetenskapliga rapporter som görs och framställer sedan synteser kring klimatförändringarna. Tusentals forskare runt om i världen är engagerade i detta arbete.

En stor majoritet av dessa forskare har uppfattningen att växthushypotesen gäller. Visserligen har det hänt ganska många gånger att en minoritet, med en annan hypotes, fått rätt. När det gäller klimatet kommer det aldrig att gå att bevisa hur systemet fungerar. Därför får den hypotes gälla som får störst anslutning, fram till dess att den motbevisas och kan ersättas med en annan hypotes.

Lars Bern anser att klimatforskarna kring IPCC ägnar sig åt pseudovetenskap när de försöker beräkna utvecklingen under flera decennier. Per-Olof Eriksson menar att de modeller som IPCC använt sig av inte längre är giltiga. Båda ifrågasätter också IPCC, som de anser vara styrd av byråkrater och politiker.

Sven Ove Hansson, professor i filosofi vid KTH, har ägnat sig mycket åt området pseudovetenskap och bland annat grundat föreningen Vetenskap och folkbildning, som ägnar sig åt att granska vilka frågor som kan, respektive inte kan, avgöras med vetenskapliga medel.

- Jag är vid det här laget rätt trött på växthusförnekare som beskyller klimatologer av facket för pseudovetenskap, samtidigt som de själva arbetar på klassiskt pseudovetenskapligt manér till exempel i fråga om faktaurval, säger Sven Ove Hansson till Affärsvärlden.

Lars-Göran Johansson, professor i filosofi i Uppsala och tidigare lärare i matematik och fysik, har skrivit böcker och hållit många kurser i ämnet vetenskapsteori. Hans bedömning är att IPCC inte sysslar med pseudovetenskap. Han utgår från att IPCC:s forskare har använt normala procedurer vid insamling och behandling av de stora mängderna data om jordens temperatur och halten koldioxid i atmosfären och att de tillämpat välkända fysikalisk-kemiska kunskaper för att avgöra vilka orsakssamband som förklarar korrelationen.

- Men, och det är viktigt att påpeka, det utesluter inte att IPCC har fel och att antingen de som hävdar att jordens temperatur inte har ökat har rätt, eller att de som hävdar att temperaturökningen har naturliga orsaker, ej orsakade av människan, har rätt. God vetenskap är ingen hundra procentig garanti för att det man säger är sant, säger Lars-Göran Johansson till Affärsvärlden.

I klimatdebatten tycker sig Johansson ha märkt en form av kritik mot IPCC och klimatforskarna som inte är kritik i sak utan har formen av ett misstänkliggörande av deras motiv för att hävda sina teser.

– Min egen uppfattning är att sådana här sorters konspirationsteorier, förutom att de inte utgör sakargument, ofta framförs av de som inte tycker om budskapet. När de inte har sakargument kommer påståendet som har formen av personangrepp i stället. Det är intellektuell slöhet, fast tyvärr ofta effektivt, tillägger Lars-Göran Johansson.

Olle Häggström, professor i matematisk statistik vid Chalmers, har också ägnat sig mycket åt områden pseudovetenskap och kom i följd med en bok i ämnet, Riktig vetenskap och dåliga imitationer. Han menar att vi i praktiken är hänvisade till andra att bedöma vetenskapliga argument. Är vetenskapen delad är det klokast att avvakta med att ta ställning och konstatera att det handlar om en öppen fråga. Men om det föreligger konsensus finns det god grund att

anta att konsensusuppfattningen ligger nära sanningen, i det här fallet klimathypotesen. Betänk vad det innebär att hävda att vetenskapens konsensusuppfattning är fel. I ett sådant ställningstagande ingår implicit påståendet att ”det här begriper jag bättre än vetenskapsmännen” – ett påstående som luktar dåligt omdöme lång väg, menar Haggström.